

7

Agent „Diomid“

Bylo krásné nedělní ráno v dubnu 1953, když na letišti Abingdon v hrabství Oxfordshire přistálo po krátkém letu z Berlína sanitní letadlo RAF. Sotva odrolovalo k letištní budově, začal sbor Armády spásy zpívat chorál „Děkujeme všichni Hospodinu“. Na přistávací dráze čekal početný zástup novinářů, fotografů s cvakajícími aparáty, úředníků v šedých oblecích, obřadně se tvářících církevních hodnostářů včetně arcibiskupa z Canterbury a usazených rodinných příslušníků šestice cestujících na palubě.

Hubený vousatý muž kolem třicítky, oblečený do těžkého svrchníku, nahoře na schodech na malý okamžik zaváhal, jako by přemýšlel, zda má počkat, až skončí hudba, nebo sestoupit dolů k oficiálnímu uvítání. Uprostřed moře tváří zahlédl matku čekající v davu. Vřele se objali, poctivě si vyslechli formální uvítací projevy a pak nasedli do čekajícího auta, které je odvezlo do jejího bytu v městečku Reigate, vzdáleného asi třicet kilometrů jižně od Londýna.

Z Koreje se konečně vraceli první britští zajatci. Byli to všichni civilisté zajatí během severokorejské invaze na jih a každý z nich mohl vyprávět pohnuté příběhy o strádání a vytrvalosti. Žádný z nich nebyl však tak fascinující jako příběh muže s plnovousem. Jmenoval se George Blake. Britské veřejnosti byl představen jako britský vicekonzul v jihokorejském hlavním městě Soulu. Ve skutečnosti to byl důstojník SIS a osud berlínského tunelu měl záviset právě na jeho počínání.

Blake byl pro SIS skutečným úlovkem. Jeho otec byl židovský obchodník a naturalizovaný Brit egyptského původu jménem Albert Behar a jeho matka byla Holanďanka. Narodil se v Rotterdamu v roce

1922 a jméno dostal po králi Jiřím V., za něhož jeho otec statečně bojoval v první světové válce, během níž obdržel Řád britského impéria i Řád čestné legie, načež sloužil ve zpravodajském štábu polního maršála Douglase Haiga. Do svých třinácti let se George vzdělával v Nizozemsku a po otcově předčasné smrti v roce 1936 byl krátce poslán do anglické školy v Káhiře. Brzy poté se vrátil domů a v době německé invaze žil v Rotterdamu.

Připojil se k holandskému odboji a zúčastnil se několika nebezpečných misí, většinou jako kurýr převážející zprávy na kole. Poté v obavách, že je mu gestapo v patách, uprchl do Británie po únikové linii přes Belgii, Francii a Španělsko. Po několika měsících strávených v královském námořnictvu, během nichž si změnil příjmení na Blakea, krátce pracoval pro nizozemskou sekci SIS, načež vstoupil do služeb Vrchního velitelství spojeneckých expedičních sil (SHAEP) v Londýně, které plánovalo invazi do Evropy. V té době byl Blake coby důstojník královského námořnictva svědkem kapitulace německých sil v severozápadní Evropě na Lüneburském vřesovišti, načež byl převelen do Hamburku, kde pracoval pro zpravodajskou službu. Zde bylo jeho hlavním úkolem shromažďovat podklady pro soudní procesy s válečnými zločinci z řad příslušníků ponorkové služby admirála Dönitze. Brzy však začal podávat zprávy o komunistických a sovětských aktivitách podél baltských přístavů a začal se učit rusky.

SIS naverbovala Blakea v roce 1947. Ve světle pozdějších událostí je ironií osudu, že tím, kdo si ho poprvé všiml v Hamburku během návštěvy Německa o rok dříve, byl právě Andrew King. Po návratu do Londýna se o Blakeovi zmínil Kennethu Cohenovi, řediteli veškerých evropských operací ústředí SIS na Broadwayi. Jeho i Kinga zaujala Blakeova jazyková výbava a jeho kosmopolitní původ. Lidé jako on se v Británii těžko hledali a SIS nutně potřebovala pro své studenoválečnické operace novou krev.

Pro začátek Blakea poslali na Downing College v Cambridgi, aby tam absolvoval intenzivní kurz ruštiny. V roce 1949 pak nastoupil na malé britské vyslanectví v Soulu. O rok později Severní Korea zaútočila a během čtyř dnů obsadila hlavní město. Blake byl spolu s dalšími pracovníky vyslanectví poslán do zajateckého tábora, nejprve na severu země a poté za řekou Jalu v čínském Mandžusku. Život v táboře se nesl ve znamení strádání, hladu, nemocí a četných pokusů o vymývání mozků. Když přeživší přistáli v Abingdonu, byli přijati jako národní hrdinové.

Blake nebyl výjimkou. Po rutinním výslechu, který měl ověřit, zda se do severokorejských rukou nedostaly žádné šifry ani dokumenty SIS, mu bylo řečeno, aby se dostavil na oddělení pro Dálný východ v centrále na Broadwayi. Zde se k němu mladé sekretářky chovaly jako k celebritě. Úctu mu však projevovali i někteří další kolegové. John Wyke, jenž se nedlouho předtím vrátil ze svého vídeňského tunelářského dobrodružství, byl v tomto ohledu typickým případem. Setkal se s Blakem během války a měl pocit, že si prošel skutečným peklem. A této vysoké pověsti se těšil v celé budově na Broadwayi. Dokonce i samotný ředitel agentury, sir John Sinclair, se k němu choval vřele a přátelsky. Po krátkém rozhovoru o Blakeových útrapách v Koreji mu navrhl, aby si vzal několik týdnů dovolené a oni mu zatím najdou umístění doma.¹

Blake si koupil auto a vzal svou matku a svou čerstvě provdanou sestru a jejího manžela na dovolenou do Španělska. Na zpáteční cestě strávil s matkou týden u tety v Rotterdamu. V létě coby vzorný rodinný typ a milující bratr vzal svou nejstarší sestru na dovolenou do Francie. V září ho poslali do sekce „Y“ v Carlton Gardens. Krátce nato začal chodit s nejmladší ze svěřenkyň Pam Peniakoffové, vysokou, tmavovlasou sekretářkou, která byla asi o deset let mladší než on sám a jmenovala se Gillian Allanová. O rok později se vzali v tehdy módním kostele sv. Petra na North Audley Street v londýnském West

Endu. Byl to ten druh sňatku, který v SIS vítali. Pro agenturu pracovala totiž nejenom Blakeova vyvolená, ale byl v ní zaměstnán dokonce i Gillianin otec s hodností plukovníka. „Všechno zůstalo pěkně v rodině,“ komentoval to jízlivě Blake.²

*

Nikdo v SIS však netušil, že Blake se již stal členem jiné zpravodajské rodiny. Během svého věznění v Mandžusku dobrovolně vstoupil do služeb KGB. Někteří komentátoři tvrdili, že z jeho strany šlo ryze o účelový krok. Sám Blake však vždy trval na tom, že šlo o autentické obrácení ke komunismu. Po pravdě se zdá, že v tom bylo tak trochu od obojího. Blake měl silné sklony k asketismu a v jednu chvíli vážně uvažoval o tom, že se stane duchovním holandské reformované církve. Jeho bratranec Henri Curiel se stal vůdcem egyptské komunistické strany a to mělo nepochybně silný vliv i na Blakea samotného. Díky svému holandsko-židovskému původu a nepatrnému přízvuku se v SIS někdy cítil jako – nebo mu bylo dáváno najevo, že je – outsider. Studium ruského života a literatury v Cambridgi na něj udělalo hluboký dojem a podle všeho na něj nepříznivě zapůsobila brutalita jihokorejského režimu I Sung-mana. Západem podporovaný diktátor vládl feudálnímu státu s ubohým a zbídačeným rolnictvem a policejním sborem, který Blakeovi připomínal gestapo. Komunističtí partyzáni v horách zároveň zneprjemňovali život vládním silám. „Připadalo mi, že se příliš nelišili od našich vlastních odbojářů v Evropě během války,“ tvrdil Blake později. To zavání pokusem o retrospektivní ospravedlnění. Pro ty, kteří jim byli přístupní, existovala spousta nesporných důkazů, že Severokorejci a Číňané se gestapákům podobali ještě daleko víc než jejich protivníci.

Ať už byly jeho motivy jakékoliv, jedné noci na podzim roku 1951 se Blakeovi podařilo vězeňskému dozorci podstrčit vzkaz. Psal

v ruštině a obracel se na sovětské velvyslanectví v Pchjongjangu, které požádal o schůzku, protože jim hodlá něco důležitého sdělit. O šest týdnů později byli vězni jeden po druhém předvoláváni k rozhovoru. Když přišel na řadu Blake, našel za stolem sedět ruského důstojníka. Byl to velký, urostlý muž se světlou pletí, který nenesl ponožky a měl oholenou hlavu. Blakeovi připomínal filmového herce Ericha von Stroheima. Byl to šéf rezidentury KGB v Mandžusku, kde jim Mao Ce-tung poskytl azyl. Zeptal se Blakea, co má na srdci, pozorně si ho vyslechl, požádal ho, aby to vše zapsal v angličtině, a pak se ho vyptával na jeho dosavadní život a práci pro SIS. Tím Blake překročil Rubikon.

Než se poprvé setkal se svým prvním ruským řídicím důstojníkem, uplynulo osmnáct měsíců. Setkání se uskutečnilo v dubnu 1953 na přísně střeženém a izolovaném hraničním přechodu Otpor, kde transsibiřský expres z Pekingu do Moskvy přejížděl čínsko-sovětskou hranici. Navzdory Maovu vítězství a sovětsko-čínské smlouvě o přátelství přechod hyzdila minová pole, dráty pod napětím, pásy uhrabaného písku a strážní věže. Blake a jeho spoluvězni byli na cestě domů. Jeden po druhém byli předvoláváni z vlaku, aby předložili cestovní doklady a vyplnili příslušné formuláře. Když přišla řada na Blakea, odvedli ho do vnitřní kanceláře. Čekal tam na něj podsaditý muž kolem padesátky, který mluvil dobře anglicky, ale s výrazným slovenským přízvukem. Nepředstavil se, jen řekl, že v budoucnu budou spolupracovat.

Nikolaj Borisovič Rodin, známý též jako Korovin, byl tuctový a arogantní aparátčík. Byl hlavním londýnským rezidentem KGB a cestu přes Rusko podnikl proto, aby se setkal s novým rekrutem. Blakeovi připadal chladný – „příliš velká železná pěst v sametové rukavici“ –, ale obdivoval se dovednostem a profesionalitě tohoto zkušeného řídicího důstojníka.³ Rodin rychle přešel k věci. Jak navážou kontakt, až

se Blake vrátí do Británie? Blake okamžitě navrhl Nizozemsko, místo, kde se cítil jako doma a kde by mu jeho instinkty rychle napověděly, kdyby bylo něco v nepořádku. Dohodli se na červencovém termínu s několika alternativami, kdyby se něco zvrtno. Oba měli mít u sebe výtisk *Nieuwe Rotterdamse Courant* z předchozího dne na znamení, že je všechno v pořádku. KGB dala Blakeovi krycí jméno „Diomid“, což byla ruská podoba řeckého jména Diomédes, jednoho z velkých mýtických hrdinů trojské války a Homérovy *Iliady*, kterému radil sám Zeus a který byl mazaný jako bůh. Blakeovo krycí jméno svědčilo o vysoké hodnotě, kterou KGB již tehdy svému britskému krtkovi přikládala.

Blakeova cesta s matkou v létě toho roku do Rotterdamu nabídla ideální příležitost k tajnému setkání v Haagu. Místem setkání bylo malé náměstíčko obklopující zahradu až téměř na samém konci Laan van Meerdervoort, nejdlejší třídy ve městě. Zde, mezi skotačícími dětmi a dospělými, kteří si užívali poklidné letní procházky na čerstvém vzduchu, se měli sejít. Blake si našel záminku, aby matce utekl, zajel autem do Haagu a zaparkoval. Byl krásný den. Pomalou chůzí a za pomoci profesionálních dovedností, které si osvojil v tajné službě, si ověřil, že ho nikdo nesleduje. V pravé ruce držel výtisk novin. Spatřil Rodina, který seděl na lavičce. Byl sám a měl také noviny. Blake se posadil a jeho kontakt se zeptal, co se stalo od Blakeova návratu do Británie. „Diomid“ mu řekl o svém novém jmenování Gimsonovým zástupcem v sekci Y a oba muži se dohodli, že se příště sejdou v Londýně. Než skončili, Blake upozornil Rodina na titulky v jejich novinách. Obávaný šéf KGB a bývalý Stalinův nohsled Lavrentij Berija byl v Moskvě zatčen a označen za britského agenta. Rodin se zatvářil rozpačitě. Blake by to neměl brát tak vážně, jemu prý nebezpečí nehrozí. Blake se nervózně zasmál a ujistil Rodina, že o tom nepochybuje. Po dvaceti minutách se rozešli. Blake se znovu ujistil, že ho nikdo